

Støt transkønnede børn i dagtilbuddet

En guide til fagprofessionelle i børnehaver og andre dagtilbud

Illustration: A. A. - Alle OS

FSTB

Foreningen for Støtte til
Transkønnede Børn

Forord

Dette materiale er udarbejdet af FSTB – Foreningen for Støtte til Transkønnede Børn og er tænkt som en støtte til fagprofessionelle, som møder transkønnede børn i dagtilbuddene. Indholdet er baseret på nyere forskning, erfaringer fra fagpersoner samt FSTB's viden om transkønnede børn, og udgivelsen er støttet af Sundhedsstyrelsen.

Pædagoger i landets dagtilbud efterlyser mere viden om, hvordan de kan skabe inkluderende fællesskaber og trygge læringsrum for transkønnede børn. Det er vores ønske, at vi med dette hæfte kan understøtte det daglige trivselsarbejde i dagtilbuddene ved at tilbyde gode råd og redskaber til, hvordan pædagoger kan støtte transkønnede børn og deres familier.

Transkønnede børn og deres familier har ofte brug for individuelle strategier og praktiske løsninger i samarbejdet med dagtilbuddet. FSTB's rådgivere er klar til at besvare spørgsmål og vejlede pædagoger med udgangspunkt i vores erfaringer og viden om, hvordan vi bedst støtter transkønnede børn.

Rådgivningen kan kontaktes per mail eller telefon.

fstb@fstb.dk

89 87 44 33
onsdage kl. 19.30 til 21.30

[@foreningenFSTB](https://www.facebook.com/foreningenFSTB)

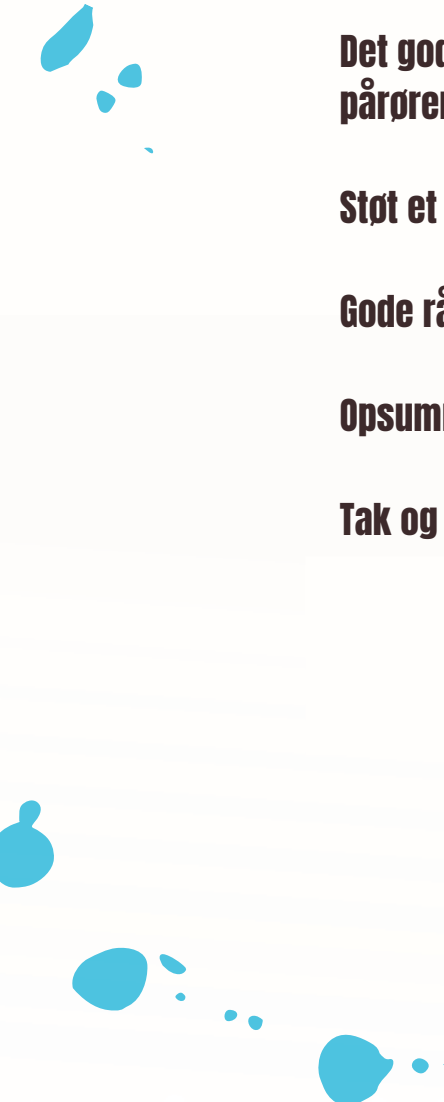
www.fstb.dk

Indhold

Ord og begreber	3
Kønsidentiteten hos transkønnede børn	4
Det gode samarbejde med forældre og pårørende	7
Støt et transkønnet barns sociale transition	9
Gode råd og redskaber til pædagoger	10
Opsummering	12
Tak og videre læsning	13

Ord og begreber

Køn (socialt)

Vi er alle født ind i en verden, hvor vores køn har stor betydning for, hvilke forventninger og muligheder, vi kommer til at møde i livet. Kønnen er med til at forme os og verden omkring os, og er derfor med til at sætte rammerne for vores liv og relationer til andre.

Kønsidentitet

Alle mennesker har en kønsidentitet. Det er hverken vores krop eller udseende, der afgør vores kønsidentitet, men derimod hvordan vi oplever os selv.

Kønskarakteristika

Den fysiske krop kan afspejle bestemte kendetegn eller egenskaber, som traditionelt forbindes med det mandlige eller kvindelige køn. Det kan være skægvekst, bryster, kønsdele, stemme, højde, m.m. Ingen af disse siger noget om en persons kønsidentitet, men kan have betydning for, hvordan man opfattes af andre.

Tildelt køn ved fødslen

Nyfødte får tildelt et køn ud fra udseendet af den ydre anatomi. Det tildelte køn knyttes til den nyfødtes *juridiske køn*. Det betyder, at en person anerkendes som enten mand eller kvinde og tildeles et personnummer, der anvendes i kontakten med bl.a. offentlige systemer.

Transkønnet / transperson

Når man er transkønnet, er der en uoverensstemmelse mellem ens kønsidentitet og det køn, man fik tildelt ved fødslen. Det køn, man har fået tildelt og bliver opfattet som af andre, er dermed ikke i harmoni med ens kønsidentitet og den person, man er.

Kønsudtryk

Den måde, hvorpå en person viser sit køn i udseende og adfærd. Tøj, hårstil, legetøj og farver er i og for sig ikke begrænset til et bestemt køn. Alligevel har mange af os en klar opfattelse af, hvad der giver et maskulint, feminint eller kønsneutralt udtryk.

Kønsidentiteten hos transkønnede børn

I 2-4-årsalderen har de fleste børn en bevidsthed om deres kønsidentitet. De fleste børn vil i denne alder forstå og beskrive sig selv som enten drenge eller piger, og nogle få vil placere sig midt mellem eller fortælle, at de er ingen af delene. Men transkønnede børn oplever, at omgivelserne ikke opfatter deres kønsidentitet på samme måde, som de selv gør, hvilket kan få transkønnede børn til at føle sig misforståede eller forkerte.

I dag er det mere sandsynligt end tidligere, at transkønnede børn bliver taget alvorligt, når de giver udtryk for, at der er en uoverensstemmelse mellem deres tildelte køn og deres kønsidentitet. Flere transkønnede børn modtager tidlig støtte og hjælp til at leve som det køn, de oplever at være, og det afspejles positivt i børnenes trivsel og udvikling ind i teenageårene og voksenlivet.

Hvordan ved man, om barnet er transkønnet?

Det er vigtigt at forstå, at transkønnede børn ikke selv vælger at være transkønnede. Et barn kan heller ikke vælge *ikke* at være transkønnet. Transkønnede børn oplever, at deres ydre ikke matcher det indre, og derfor har børnene en kæmpe opgave i at fortælle deres omverden, hvem de er. Et transkønnet barn er typisk meget *vedholdende, insisterende og konsistent* i sin adfærd og den måde, hvorpå barnet italesætter sit køn. Det er også vigtigt at vide, at der ikke er én rigtig måde at være transkønnet på, og transkønnede børn vil udtrykke sig forskelligt.

Børn kan i en meget tidlig alder kende forskel på drenge og piger. De lærer også hurtigt, at bestemte forventninger knytter sig til kønnene. Transkønnede børn vil typisk stille sig uforstående over for eller protestere imod den slags forventninger fra forældre eller pædagoger, hvis de ikke stemmer overens med barnets opfattelse af sit eget køn. Transkønnede børn ved selv, hvilket køn de er. Derfor bør man altid lytte til, hvad barnet fortæller og giver udtryk for.

Nogle pædagoger vil måske have oplevelsen af at have set det komme, at et barn er transkønnet, mens det for andre kan komme som en overraskelse. Det er dog ikke til at vide, om barnet er transkønnet, før barnet selv kan give udtryk for det.

Kan det være en fase?

Hvis barnet er transkønnet, er det ikke en fase. Videnskaben har endnu ikke formået at klarlægge, hvordan kønsidentiteten opstår eller udvikles hos mennesker. Men nyere forskning har vist, at kønsidentitetsudviklingen hos transkønnede børn er meget lig den, man ser hos ikke-transkønnede børn. Undersøgelser tyder på, at hvis kønsidentiteten er stærk og vedholdende i barndommen og teenageårene, vil barnet i de fleste tilfælde fortsætte med at identificere sig som et bestemt køn. Nogle vil dog opleve deres køn som ikke-binært eller mere foranderligt gennem livet.

Hvis det senere skulle vise sig, at barnet oplever sin kønsidentitet anderledes, bør man som fagprofessionel fortsat vise barnet sin støtte. Når barnets identitet, kønsudtryk og behov bliver anerkendt, vil barnet få oplevelsen af at være accepteret, uanset hvordan kønsidentiteten kommer til udtryk nu og her eller senere i livet.

Er der en risiko ved at støtte op om barnets kønsidentitet?

FSTB bliver ofte spurgt, hvordan man som forælder eller fagperson bedst sikrer transkønnede børn og unges trivsel og positive udvikling. Som regel indebærer spørgsmålet en bekymring for, om man kan risikere at gøre mere skade end gavn for barnet ved at støtte op om barnets kønsidentitet.

De senere år har forskningen på området fremhævet, at de positive effekter ved at støtte transkønnede børn er langt større end risikoen for, at børnene kan opleve negative konsekvenser. Undersøgelser og erfaringer viser, at børn der modtager den rette hjælp og støtte til at leve i overensstemmelse med deres kønsidentitet, oplever større glæde og livskvalitet.

Hvad med barnets seksualitet?

Børns seksualitet handler om krop og sanselighed, men er adskilt fra kønsidentiteten. Når et barn udforsker forskellige kønsudtryk eller giver udtryk for at være et andet køn, har det ikke nødvendigvis nogen sammenhæng med barnets seksualitet.

Hvornår er der grund til bekymring?

Der er grund til bekymring, hvis barnet mistrives og udviser frustration eller ubehag i forhold til sit køn. Forskningen viser, at transkønnede børn og unge er i langt højere risiko for at udvikle angst, depression og andre psykiske lidelser, hvis de ikke modtager den rette støtte. Derfor bør man som ansvarlig voksen altid reagere, hvis barnet går med en frustration eller bekymring, som giver udfordringer og skaber ubehag hos barnet.

Transkønnede børn oplever typisk stor frustration eller decideret ubehag ved at blive behandlet som et køn, de ikke er. Når et transkønnet barn begynder at blive mere bevidst om sin krop og får en større forståelse af konsekvenserne ved at have en kønnet krop, kan barnet udvikle et stort ubehag ved egen krop og begynde at udtrykke bekymring om blandt andet skægvækst, bryster eller genitalier.

Hvis fagpersonalet i dagtilbuddet bliver opmærksom på, at et barn giver udtryk for en frustration eller decideret ubehag over sit køn eller sin (kønnede) krop, bør der tages kontakt til barnets forældre. I nogle tilfælde kan det være relevant at tage kontakt til en kompetent psykolog eller rådgiver, så barnet kan modtage den rette hjælp.

Find mere information på FSTB's hjemmeside:
www.fstb.dk/viden

Referencer:

Ehrensaft, D. et al. (2018): *"Prepubertal social gender transitions: What we know; what we can learn—A view from a gender affirmative lens."* International Journal of Transgenderism.

Nealy, E. C. (2017): *"Transgender children and youth: Cultivating pride and joy with families in transition"* (1. edition), New York: W.W Norton & Company.

Olson, K. R. (2016): *"Prepubescent Transgender Children: What We Do and Do Not Know"*. Clinical Perspectives, nr. 55 (3), 155-156.

Olson, K.R. et al. (2016): *"Mental health of transgender children who are supported in their identities"*. Pediatrics nr. 137 (3), 1-8.

Det gode samarbejde med forældre og pårørende

Det er afgørende for et transkønnet barn at have støttende voksne omkring sig. Derfor har fagpersonalet i børnehaver og daginstitutioner en vigtig rolle i forhold til at støtte og anerkende barnet, samt at tilbyde støtte til forældre og eventuelle andre omsorgspersoner.

I nogle tilfælde vil daginstitutionen opleve, at forældrene eller andre pårørende henvender sig for at inddrage personalet i barnets situation. Det er her vigtigt, at barnet og forældrene møder åbenhed og støtte fra fagpersonalet fra start. Familien vil typisk have brug for, at fagpersonalet både lytter, anerkender barnets kønsidentitet og hjælper med at guide familien gennem usikkerheder.

Barnets pædagoger kan også være de første til at blive opmærksomme på, at barnet har spørgsmål, bekymringer eller ligefrem ubehag i forhold til sit køn eller de forventninger, som forældre og fagpersonale har til barnets køn.

Her er 4 råd til det gode samarbejde med forældre og pårørende:

Lyt og lad barnet sætte tempoet

Det er afgørende, at et transkønnet barn møder anerkendelse og accept hos de voksne, uanset hvornår eller hvordan barnet vælger at dele sin kønsidentitet med sine forældre eller pædagoger. Det er ligeledes vigtigt, at barnet bliver støttet i sin proces mod at leve i overensstemmelse med sin kønsidentitet. Nogle børn har brug for tid til at udforske og udfolde kønsidentiteten, mens andre børn har behov for, at der iværksættes en handleplan for barnets sociale transition, samt hvem der skal inddrages i barnets situation.

Barnets kønsidentitet kan komme til udtryk i tale eller mere indirekte gennem adfærd og præferencer, og ofte bliver dette tydeligere i interaktionen med andre børn i dagtilbuddet end i hjemmet.

Mød forældrene, hvor de er

Forældre til transkønnede børn reagerer forskelligt, og det kan være en udfordring for fagpersonalet. Nogle forældre er accepterende og anerkender barnets situation fra begyndelsen, mens andre har brug for tid til at forstå de forandringer, der sker.

Nogle forældre beretter om overvældende bekymring for barnets fremtid, skyldfølelse, kontroltab og sorg. Her er det fagpersonalets opgave at skabe tillid og udvise ro og overblik, som i sidste ende kommer barnet til gode. Fagpersonalet kan støtte forældrene ved at tilbyde viden og informationsmateriale om, hvad det vil sige at have et transkønnet barn. Udvis åbenhed og gør det klart for forældre og pårørende, at de kan henvende sig til personalet med spørgsmål, usikkerheder eller tvivl.

Tag den svære samtale

Fagpersonalet kan møde modstand fra forældre eller pårørende, som endnu ikke har erkendt eller accepteret barnets kønsidentitet. Årsagerne til denne modstand kan være komplekse og kan handle om blandt andet frygt, fordomme, kultur eller uenighed mellem forældrene, og det kan sætte fagpersonalet i en vanskelig situation. Her er det vigtigt at gøre forældrene eller de pårørende opmærksomme på at have barnets trivsel i fokus.

Konflikterne hænger ofte sammen med manglende viden og forståelse, og pædagoger kan med fordel henvise til relevant forskning, informationsmateriale eller et rådgivningstilbud som FSTB.

Sørg for, at ledelsen tager ansvar

Ledelsen kan være med til at sætte rammerne for et tillidsfuldt samarbejde. Når daginstitutionen tager ansvar ved at opstille en fælles pædagogisk praksis, herunder politikker eller retningslinjer for arbejdet med køn og kønsidentitet, viser det både forældre, pårørende og personalegruppen, at børnene tages alvorligt og styrker tilliden til, at alle børn modtager den rette støtte.

Støt et transkønnet barns sociale transition

Begrebet *social transition* beskriver den forandring, der sker, når en person ændrer sit kønsudtryk ved at ændre udseende, navn og pronomener*. Formålet med forandringen er at blive set og opfattet af andre, som man ser sig selv. En social transition handler om personens psyke og sociale liv og indebærer ingen medicinsk behandling. Fra et pædagogisk og sundhedsmæssigt perspektiv anbefales det, at et transkønnet barn, som har et ønske om at ændre navn, pronomener og udseende, bliver støttet i denne proces.

Når et transkønnet barn ændrer kønsudtryk

- At ændre sit kønsudtryk er en social proces, som kan ske i alle aldre. For et transkønnet barn kan det være at ændre tøjstil, hårstil, navn og pronomener, så barnets fremtoning stemmer bedre overens med barnets kønsidentitet.
- Undersøgelser og erfaringer viser, at transkønnede børn, som har et navn, udseende og et CPR-nummer, der stemmer overens med deres kønsidentitet, har større livskvalitet. Hvis et barn på et senere tidspunkt skulle opleve sin kønsidentitet på en anden måde, kan barnet altid ændre sit navn og udseende igen.
- En social transition handler om barnets mulighed for at udtrykke sit køn på en måde, der bekræfter barnets kønsidentitet. Nogle transkønnede børn vil være meget sikre på, hvordan de vil udtrykke deres kønsidentitet, mens andre har brug for enten at udforske dette eller tid til at finde sig tilpas.
- Somme tider kan et transkønnet barn i denne proces indtage en ny social rolle. Et barns køn kan have betydning for, hvilke aktiviteter og fællesskaber, barnet indgår i. Det er vigtigt, at et transkønnet barn har mulighed for at deltage i aktiviteter og legegrupper på lige fod med andre børn.
- Når et barn vælger et nyt navn og nye pronomener, er det vigtigt at respektere disse. Selvom det kan kræve tilvænning, bør man altid benytte barnets valgte navn og pronomener, også når barnet ikke er til stede.

Gode råd og redskaber til pædagoger

Den pædagogiske værktøjskasse er fyldt med redskaber til at støtte, anerkende og vejlede det enkelte barn. Men ofte savner pædagoger en grundlæggende viden om transkønnede børn og deres behov. Et transkønnet barn risikerer at blive overset og føle sig klemt eller forkert, hvis barnets forældre og pædagoger ikke har de rette redskaber til at støtte og rumme barnet. I værste fald kan det gå ud over barnets trivsel og psykiske velvære.

Derfor er viden, redskaber til refleksion blandt pædagoger og børn, samt konkrete løsninger til praktiske problemstillinger nøglen til at skabe et trygt og inkluderende miljø og læringsrum for alle børn.

En anerkendende tilgang

En kernekompetence inden for den pædagogiske faglighed er at agere med henblik på at anerkende, støtte og inkludere det enkelte barn. Den anerkendende tilgang handler om at give barnet oplevelsen af retten til at være sig selv og blive lyttet til. Det er vigtigt, at et transkønnet barn mærker denne støtte og tryghed i sin proces. Den seneste forskning peger på, at en anerkendende tilgang er med til at fremme transkønnede børns positive udvikling, tilknytning og trivsel. Det, der kommer til at forme transkønnede børn, er, om de føler sig set, elsket og anerkendt – og ikke har følt sig forkert gennem dele af opvæksten.

Når børn bryder med kønsnormer

Transkønnede børn og børn, som bryder med normer og traditionelle forventninger til køn, skal kunne deltage i aktiviteter, lege og indgå i fællesskaber på lige fod med andre børn. Når dagtilbuddene skaber plads til, at børn kan udforske køn og afprøve forskellige kønsudtryk, giver det børnene et større råderum til at undersøge og finde ud af, hvem de er.

*

Pronomener er ord, der henviser til en person uden at bruge navnet.

F.eks.
han/ham/hans,
hun/hende/hendes,
de/dem/deres.

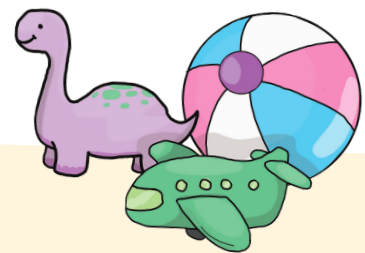
Sig fra over for negative kommentarer

Alle børn skal føle sig trygge. Derfor bør pædagoger altid sige fra over for drillerier, nedsættende sprogbrug, eller hvis man opdager, at et barn bliver holdt udenfor. Hvis børnene driller eller kommenterer negativt på hinandens udseende eller kønsudtryk, kan pædagogen med fordel tage en snak med børnene om dét, der bliver kommenteret på. Pædagogen kan udfordre børnenes fordomme og negative kommentarer ved at åbne op for samtaler om kønsroller og -stereotyper.

Køn og identitet i børnehøjde

Dagligdagen i dagtilbuddet er med til at forme, hvordan børnene påvirkes af og opfatter køn. Pædagoger spiller derfor en vigtig rolle i forhold til at skabe et miljø og læringsrum, hvor børnene føler sig inkluderet, når køn er en del af hverdagens snakke og fortællinger. Gode snakke på baggrund af historier og billeder fra litteraturen kan være med til at afmystificere dét at være transkønnet. For et transkønnet barn, der får muligheden for at spejle sig i disse fortællinger, kan det have afgørende betydning for følelsen af at være accepteret og blive set.

På FSTB's hjemmeside kan pædagoger, forældre og pårørende finde boglister med forslag til litteratur for alle aldre. Find boglisterne på www.fstb.dk/litteratur

Referencer:

Rafferty, J. R. et al. (2018): "Ensuring comprehensive care and support for transgender and gender-diverse children and adolescents." American Academy of Pediatrics, nr. 142 (4).

Keo-Meier, C., & Ehrensaft (2018): "The Gender Affirmative Model: An Interdisciplinary Approach to Supporting Transgender and Gender Expansive Children", D. American Psychological Association.

Opsummering

Anerkend et transkønnet barn

- Spørg nysgerrigt ind til det, barnet fortæller og giver udtryk for i forhold til sit køn.
- Lad barnet sætte tempoet for, hvornår og hvordan andre skal inddrages.
- Del kun oplysninger om barnets kønsidentitet, når det er nødvendigt.
- Undgå at give barnets kønsidentitet unødvendig opmærksomhed.
- Støt barnet i at udforske sit kønsudtryk og sin kønsidentitet.
- Hvis barnet ønsker at ændre navn, pronomener og udseende, bør man altid støtte og acceptere barnets proces.

Skab tryghed og vær en god rollemodel

- Sæt en god tone overfor forældre, pårørende og kollegaer ved at forsikre om, at barnets trivsel er i fokus.
- Lad barnet deltage i de legegrupper og aktiviteter, barnet selv ønsker.
- Sig fra over for drillerier eller negative kommentarer om et barns udseende eller kønsudtryk.
- Læs bøger med børnene, som åbner op for gode snakke om køn og identitet.
- Benyt barnets ønskede navn og pronomener – også når barnet ikke er tilstede.
- Opdatér navneskilte og -lister, så barnet fremgår med det rette navn og køn.

Støt barnets forældre og pårørende

- Vær en støtte for forældrene ved at forsikre om, at der ikke er noget forkert ved deres barn, og at dagtilbuddet støtter op om barnet.
- Opsøg viden og del information med forældre, pårørende og kolleger med henblik på at fremme forståelse, støtte og anerkendelse af barnet.
- Støt forældrene i eventuelle praktiske beslutninger om barnets sociale transition.
- Anerkend, at også forældre og pårørende har forskellige oplevelser, reaktioner og behov.

Tak!

Børns kønsidentitet har fået større fokus i det daglige pædagogiske arbejde, og flere forældre har tillid til, at de fagprofessionelle er klædt på til at håndtere situationer, som kan opstå i dagtilbuddet. FSTB's ønske er at supplere den pædagogiske faglighed med en større viden om transkønnede børns behov, som kan styrke pædagogernes arbejde og samarbejde med forældre til transkønnede børn.

FSTB sætter stor pris på interessen fra fagprofessionelle i dagtilbuddene og jeres bidrag til at sikre transkønnede børn trivsel og udvikling.

Find informationsmaterialet på www.fstb.dk
eller send os en forespørgsel per mail til
fstb@fstb.dk

**En del af hæfteserien
'Støt transkønnede børn og unge'**

**© 2021 Foreningen for Støtte til
Transkønnede Børn**

ISBN 978-87-972908-0-4

Dette materiale er beskyttet i medfør af gældende dansk lov om ophavsret. Kopiering må kun ske i overensstemmelse med loven.

Indhold og layout: Helene Josephine Duun

**Redaktion: Louise Kristine Vignæs (ansvh.)
Marie Elisabeth Lind-Thomsen
Helge Sune Nymand**

Illustrationer: A. A. - Alle Os

FSTB Foreningen for Støtte til
Transkønnede Børn

*Tak for støtte fra
Sundhedsstyrelsen*